

ประติมากรรมชุดความรักแม่และลูก

SCULPTURE OF LOVE BETWEEN MOTHER AND CHILD

ปานรัตน์ สุขเกษม

วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาทัศนศิลป์และการออกแบบ
คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค้นคว้าและสร้างสรรค์งานประติมากรรมสะท้อนสังคมในเชิงสร้างสรรค์เนื้อหาเกี่ยวกับความรักของแม่ที่มีต่อลูกโดยการนำความทรงจำของจินตนาการภาพเมื่อวัยเยาว์ของผู้ดำเนินงานวิจัยที่รู้สึกประทับใจต่อความรักระหว่างแม่และผู้ดำเนินงานวิจัย เป็นช่วงเวลาที่เมื่อผู้ดำเนินงานวิจัยระลึกถึงแล้วเกิดความสุข ความอบอุ่น และความอึดอ้อมภายในใจ รูปแบบการถ่ายทอดผลงานเป็นลักษณะการแสดงความรักระหว่างแม่และลูกในช่วงอายุ 5 เดือนถึง 3 ปี ด้วยท่าทางการกอด โอบ อุ้ม

ประติมากรรมสร้างสรรค์ชุดความรักแม่และลูกเป็นประติมากรรมแบบร่วมสมัย โดยรูปแบบของรูปทรงมีลักษณะรูปทรงตามความเป็นจริงในธรรมชาติ และนำมาปรับเปลี่ยนคลี่คลายให้เป็นลักษณะที่เรียบง่าย (Simplicity) อริยาบถของการแสดงออกของผลงานเป็นลักษณะของการแสดงออกในเชิงของความรักที่แม่มีให้กับลูกตามแบบอุดมคติของผู้ดำเนินงานวิจัย ผลงานทั้งหมดมี 5 ชิ้น

1. ชิ้นที่ 1 ผลงานชื่อ "ดวงใจแม่"
2. ชิ้นที่ 2 ผลงานชื่อ "แม่จ๋า"
3. ชิ้นที่ 3 ผลงานชื่อ "นั่งเล่น"
4. ชิ้นที่ 4 ผลงานชื่อ "อ้อน"
5. ชิ้นที่ 5 ผลงานชื่อ "อบอุ่น"

Abstract

This study aimed Research and created Sculptures reflect society. Due to the decline of society. More serious aggressive behavior can be seen from the various media available in today's society. From television, newspapers, parents, elders abandoned alone. Some disability be painfully The story is a tragic one. The behavior of some teenagers. The action research was seen. I have changed as well.

The behavior is changed. Have less respect for adult's unknown selectively uncultured and disrespectful parents, these are the things that the research conducted was very worried and anxious.

Thus resulting in the creation of creative works reflecting society. The content the love of a mother with a child by the memories of his childhood fantasy of merging operations research. Impressed with the love of a mother is happy, warm and complacent. Every time reminisce creating a sculpture Loving mother and child Sculpture by contemporary forms of shapes are similar. Shaped by the realities of nature. But be modified resolving to look simple. (Simplicity) manner of expression of the work expresses the love she has for her children. According to the ideal of operations research.

All contributions are 5 pieces

1. Pieces 1 title "Mother's Heart"
2. Pieces 2 title "Mommy"
3. Pieces 3 title "Sit leisurely"
4. Pieces 4 title "Plead with"
5. Pieces 5 title "Warmth"

ความสำคัญของการดำเนินงาน

ในการสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรม ชุดความรักแม่และลูกผู้ดำเนินงานวิจัยได้แนวคิดจากความประทับใจในอดีตตั้งแต่ครั้งยังวัยเยาว์ โดยนำเรื่องราวหรือเหตุการณ์ซึ่งเป็นภาพความประทับใจตามที่ได้สัมผัสจากชีวิตจริงตั้งแต่วัยเยาว์จนเติบโตมาสื่อเป็นผลงานโดยใช้ชื่อหัวข้อของผลงาน " ประติมากรรมสร้างสรรค์ชุดความรักแม่และลูก " โดยกระบวนการของการสร้างสรรค์ผู้ดำเนินงานวิจัยได้เลือกใช้เทคนิคของประติมากรรมปั้นหล่อด้วยวัสดุไฟเบอร์กลาสมาเป็นกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงาน การแสดงออกของผลงานเป็นลักษณะของการตัดทอนรูปทรงแม่และลูกจากสัดส่วนตามจริงให้เกิดรูปทรงเรียบง่าย ตามเจตคติของผู้ดำเนินงานวิจัย ทำให้เกิดรูปทรงใหม่เป็นรูปแบบเฉพาะตัวหรือเพิ่มเติมรูปทรงตามจินตนาการหรือตามความปรารถนาที่ผู้ดำเนินงานวิจัยต้องการให้เป็น โดยสัดส่วนที่ถูกตัดทอนจะมีรูปทรงเน้นการแสดงออกทางกริยา ท่าทางที่มุ่งเน้นการแสดงออกทางอารมณ์ของแม่ที่มีความรักต่อลูกน้อยด้วยการกอด การสัมผัส และการอุ้ม เนื้อหาของการสร้างสรรค์ผลงานเป็นเนื้อหาสะท้อนความรู้สึกเชิงบวก

วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน

1. เพื่อศึกษาและถ่ายทอดผลงานประติมากรรมสะท้อนสังคมในเชิงสร้างสรรค์โดยสอดคล้องกับความรู้สึกประทับใจในความทรงจำที่แสดงถึงความผูกพันระหว่างแม่และลูกโดยสร้างสรรค์เป็นงานประติมากรรมตามแบบอุดมคติของผู้ดำเนินงานวิจัย
2. เพื่อการถ่ายทอดผลงานประติมากรรมโดยใช้รูปแบบประติมากรรมที่มีลักษณะเรียบง่าย (Simplicity) โดยวิธีการเน้นและตัดทอนรูปทรงให้เหลือเพียงส่วนสำคัญที่ต้องการแสดงออกในเรื่องราวของความรักที่แม่มีต่อลูก
3. แสดงถึงเรื่องราวของความประทับใจในความทรงจำของช่วงชีวิตที่ทำให้ระลึกถึงความสุข ความอบอุ่น อิ่มเอมภายในใจระหว่างแม่กับลูก
4. เพื่อให้ผลงานประติมากรรมสร้างสรรค์ชุดความรักแม่และลูกชุดนี้เป็นสื่อกลางที่ทำให้คนรุ่นใหม่ได้ตระหนักถึงความรักที่ยิ่งใหญ่ที่แม่มีให้กับลูก และปรารถนาให้ผลงานประติมากรรมสร้างสรรค์ชุดความรักแม่และลูกชุดนี้เป็นประโยชน์แก่คนรุ่นหลังได้ศึกษาข้อมูลต่อไป

กรอบความคิด

การสร้างสรรคงานประติมากรรมสร้างสรรค์ชุดความรักแม่และลูกผู้ดำเนินงานวิจัยมีกรอบความคิดต้องการถ่ายทอดงานประติมากรรมเพื่อสะท้อนสังคมในเชิงสร้างสรรค์ โดยการนำความทรงจำของจินตนาการภาพเมื่อวัยเยาว์ของผู้ดำเนินงานวิจัยที่รู้สึกประทับใจต่อความรักระหว่างแม่และผู้ดำเนินงานวิจัยเป็นช่วงเวลาเมื่อผู้ดำเนินงานวิจัยระลึกถึงแล้วเกิดความสุข ความอบอุ่น และความอึดอ้อมภายในใจ มุ่งเน้นความรักแม่และลูกช่วงอายุ 5 เดือนถึง 3 ปีประติมากรรมสร้างสรรค์ชุดความรักแม่และลูกเป็นประติมากรรมแบบร่วมสมัย โดยรูปแบบของรูปทรงมีลักษณะรูปทรงตามความเป็นจริงในธรรมชาติและนำมาปรับเปลี่ยนคลี่คลายให้เป็นลักษณะที่เรียบง่าย (Simplicity) ด้วยการตัดทอนสัดส่วนของรูปทรงบางส่วนและเพิ่มเติมสัดส่วนของรูปทรงบางส่วนตามเจตคติของผู้ดำเนินงานวิจัยอิริยาบถของการแสดงออกของผลงานเป็นลักษณะของการแสดงออกในเชิงของความรักที่แม่มีให้กับลูกโดยการกอด การสัมผัส การโอบอุ้มลูกน้อยด้วยท่าทีที่นุ่มนวล ละมุนละไม เพื่อสะท้อนต่ออารมณ์และความรู้สึกได้อย่างลึกซึ้ง

วิธีการดำเนินการ

1. ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล โดยให้ความสำคัญกับข้อมูลด้านอิริยาบถของการแสดงออกของความรักระหว่างแม่และลูก จากการสังเกตกิริยาท่าทางที่แสดงออกเพียงเล็กน้อย แต่ให้ความรู้สึกประทับใจได้อย่างลึกซึ้งของแม่ที่แสดงออกถึงความรักที่มีต่อลูกกับบุคคลรอบตัวรวมทั้งเรื่องราวในปัจจุบัน และศึกษาข้อมูลจากบุคคล และภาพถ่ายต่างๆ ที่มีการแสดงออกในเชิงของความรักแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อถ่ายทอดออกมาเป็นภาพร่าง 2 มิติ

2. เมื่อได้ข้อมูลขั้นต้นผู้ดำเนินงานวิจัยได้นำข้อมูลทั้งหมดมาทำเป็นภาพร่าง 2 มิติ เพื่อค้นหารูปแบบ และความสมดุลในรูปทรงของผลงาน และนำภาพร่าง 2 มิติเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ วิจัยและอภิปราย โดยคณาจารย์ที่ให้การดูแลในการสร้างสรรค์ผลงาน

3. เมื่อได้รูปแบบภาพร่าง 2 มิติที่มีความเหมาะสมผู้ดำเนินงานได้นำภาพร่าง 2 มิติ มาขยายเป็นแบบจำลอง 3 มิติ เพื่อหาปริมาตร และความสมดุลของผลงานประติมากรรมด้วยวิธีการร่างภาพ (Sketch) ด้วยดินสอ

4. นำแบบจำลอง 3 มิติเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ วิจัยและอภิปราย โดยคณาจารย์ที่ให้การดูแลในการสร้างสรรค์ผลงาน และนำบทสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ วิจัยและอภิปราย เพื่อเข้าสู่กระบวนการสร้างงานจริง

4.1 นำแบบจำลอง 3 มิติที่ผ่านการวิเคราะห์ วิจัยและอภิปรายมาขยายเป็นผลงานจริง

4.2 วิเคราะห์ผลงานที่สร้างเสร็จแล้ว เพื่อพัฒนางานในขั้นต่อไป

5. สรุปผลการดำเนินงาน อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการดำเนินงาน

ผลการศึกษาทำทางการแสดงความรักของแม่ที่มีต่อลูกนั้นเป็นทำทางการกอด โอบ อุ้มลูก เพื่อแสดงความรักและความอบอุ่นโดยผลที่ได้จากการศึกษาทำทางจาก 5 ครอบครัว ดังรูป

ภาพที่ 1 คุณณภัทร มณีพงษ์ ภาพที่ 2 คุณดวงกมล เครือทรัพย์ ภาพที่ 3 คุณสินีนารถ ไกรวาส

ภาพที่ 4 คุณสิริวิมล กัสปะ

ภาพที่ 5 คุณอรุณ ยงเพชร

จากผลการศึกษาทำทางการแสดงออกความรักของแม่ที่มีต่อลูกจะแสดงออกโดยการกอด โอบ อุ้มเพื่อแสดงความรักความอบอุ่น เมื่อได้ผลสรุปผู้ดำเนินงานวิจัยนำผลสรุปนี้มาสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมชุดความรักแม่และลูก ลักษณะเป็นประติมากรรมลอยตัว (Round relief) กึ่งนามธรรม (Semi- Abstract) รูปทรงตามธรรมชาติ มีการตัดทอนเพื่อให้เกิดความเรียบง่าย (Simplicity) และความกลมกลืนของปริมาตร (Volume) รูปแบบผลงานผู้ดำเนินงานวิจัยมุ่งเน้นความ-

สำคัญรูปทรงของแม่กับลูกให้เป็นหนึ่งเดียวกัน ไม่มุ่งเน้นพื้นที่ว่างภายใน ลักษณะงานจะเป็นการรวมรูปทรงของแม่และลูกเพื่อสะท้อนความเป็นหนึ่งเดียวระหว่างแม่กับลูก ดังนั้นเส้นมีส่วนสำคัญอย่างมากในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อไม่ให้รูปทรงดูหนาหนัก ทึบ ตัน

การแสดงออกรูปทรงของแม่มีลักษณะเพรียวเนื่องจากผู้ดำเนินงานวิจัยต้องการสะท้อนให้เห็นถึงความสวยงามเรื่องของเส้นที่เป็นรูปร่างของผู้หญิง เพราะเส้นสรีระของผู้หญิงสามารถสะท้อนความรู้สึกถึงความงดงาม อ่อนช้อย น่ารัก และสะท้อนตามจินตนาการของผู้ดำเนินงานเนื้อหาสาระของผลงานมุ่งเน้นความรักความผูกพันระหว่างแม่กับลูก ความสำคัญของผลงานที่ผู้ดำเนินงานวิจัยมุ่งเน้น คือรูปร่างและรูปทรงของผลงานเป็นหลัก สีและวัสดุของผลงานเป็นส่วนรอง รูปทรงของผลงานเป็นรูปทรงตามธรรมชาติ มีการแสดงออกด้วยท่าทางของความรักแม่กับลูกอย่างเป็นธรรมชาติ และนุ่มนวล เพื่อให้เกิดความอ่อนโยน อบอุ่น ตามความรู้สึกจากภายในของผู้ดำเนินงานวิจัย และตามธรรมชาติ มีการตัดทอนรูปทรงเพื่อให้เกิดความเรียบง่าย ความกลมกลืนของปริมาตร และสะท้อนความคิดของผู้ดำเนินงานวิจัย ลักษณะรูปทรงของแม่เป็นรูปทรงเพรียว เส้นรอบนอกแสดงถึงความอ่อนช้อยอ่อนหวานของสรีระผู้หญิง และความสง่างาม ลักษณะรูปทรงของลูกเป็นลักษณะเพรียวมีการตัดทอนเพื่อให้เกิดความกลมกลืนในปริมาตรของแม่กับลูกไม่มีพื้นที่ว่างภายในตัวผลงานดังนั้นเส้นมีความสำคัญในการสร้างน้ำหนักเพื่อไม่ให้ปริมาตรของรูปทรงดูหนาหนัก ทึบ ตัน เนื้อหาสาระของผลงานผู้ดำเนินงานวิจัยมุ่งเน้นสะท้อนความรักระหว่างแม่กับลูก โดยใช้ท่าทางการโอบ กอด เป็นสัญลักษณ์การแสดงออก

การวิเคราะห์ท่าทาง

ศึกษาจากงานวิจัยหรือบทความที่มีความเกี่ยวข้องกับผลงาน ศึกษากลุ่มแม่ที่มีช่วงอายุ 30-40 ปี และลูกอยู่ในช่วงแรกเกิดถึง 1 ปี โดยทั่วไปข้อมูลที่ได้แม่จะแสดงออกถึงความรักที่มีต่อลูกด้วยการกอด โอบ อุ้ม หอม พุดคุย และจากงานวิจัย หรือบทความที่ผู้ดำเนินงานวิจัยศึกษาได้กล่าวว่าการกอดเป็นการแสดงความรักและการให้ความอบอุ่นต่อลูกได้ดีที่สุดและสามารถช่วยเรื่องพัฒนาการของลูก

การวิเคราะห์องค์ประกอบของผลงาน

1. รูปทรง (Form) ผู้ดำเนินงานใช้รูปทรงตามธรรมชาติในการสร้างสรรค์ผลงาน ลักษณะงานเป็นงานประติมากรรมที่มีรูปทรงเพรียว ไม่มีที่ว่างภายในรูปทรง เป็นรูปทรงที่แสดงถึงความรักระหว่างแม่กับลูกที่มีต่อกัน รูปทรงจะมุ่งเน้นถึงความกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกัน ไม่มีพื้นที่ว่างภายในเพื่อสะท้อนถึงความรักของแม่กับลูกที่ไม่สามารถแยกได้ท่าทางเพื่อใช้แทนความหมายในการแสดงออกของผลงานเป็นท่าทางของการโอบกอดโอบอ้อม และการเคล้าคลอระหว่างแม่กับลูก

2. เส้น (Line) เนื่องจากผลงานประติมากรรมสร้างสรรค์ชุดความรักแม่และลูกเป็นผลงานประติมากรรมที่ไม่มีพื้นที่ว่างภายใน เส้นจึงมีส่วนสำคัญในการผสมผสานกับผลงานอย่างมากเพื่อให้เกิดปริมาตรที่ดูมีความเคลื่อนไหว นุ่มนวล และอ่อนโยน เพื่อลดความหนาหนัก ทึบตันของรูปทรง ดังนั้นเส้นที่ผู้ดำเนินงานวิจัยใช้จึงเป็นเส้นที่มีลักษณะโค้งมนแบบคลื่น เพื่อให้เกิดความอ่อนโยน อ่อนหวาน และนุ่มนวลตามธรรมชาติ และสามารถสะท้อนแนวคิดของผู้ดำเนินงานวิจัย

3. ขนาดและสัดส่วน (Proportion) ผลงานประติมากรรมสร้างสรรค์ชุดความรักแม่และลูกมีขนาดและสัดส่วนเป็นไปตามธรรมชาติ โดยไม่ได้แต่งเติมความเกินจริงหรือความเหนือจริงของขนาดและสัดส่วนเข้าไปในตัวผลงาน แต่จะมีการตัดทอนเพื่อให้เกิดความเรียบง่ายของรูปทรง เพื่อให้เกิดปริมาตรของรูปทรงที่สามารถสะท้อนความอ่อนโยน นุ่มนวลของรูปทรง และเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาเรื่องราว

4. สี (Colour) ผลงานประติมากรรมสร้างสรรค์ชุดความรักแม่และลูก ผู้ดำเนินงานวิจัยมุ่งเน้นเนื้อหาสาระของความรักระหว่างแม่กับลูก ดังนั้นสีจึงมีความสำคัญต่อเนื้อหาสาระของการสะท้อนความคิด ผู้ดำเนินงานวิจัยเลือกใช้สีทอง และสีสำริด เพื่อสะท้อนคุณค่าของผลงานประติมากรรมสร้างสรรค์ชุดความรักแม่และลูก แทนความรักที่มีค่า หนักแน่น มั่นคง กระทั่งเวลาผ่านไปยังไม่สามารถทำลาย และลดคุณค่าของความรักที่แม่มีให้กับลูก

5. พื้นผิว (Texture) งานประติมากรรมสร้างสรรค์ชุดความรักแม่และลูกผู้ดำเนินงานวิจัยเลือกใช้พื้นผิวละเอียด เรียบเกลี้ยงเพื่อสะท้อนความสะอาด บริสุทธิ์ ของรูปทรงและเนื้อหา

สรุปผลการดำเนินงาน

การสร้างสรรค์ผลงานประติมากรรมชุด “ความรักแม่และลูก” Sculpture of love between mother and child มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและถ่ายทอดผลงานประติมากรรมสะท้อนสังคมในเชิงสร้างสรรค์ โดยสอดคล้องกับความรู้สึกประทับใจในความทรงจำที่แสดงถึงความผูกพันระหว่างแม่และลูก เป็นประติมากรรมตามแบบอุดมคติของผู้ดำเนินงานวิจัย โดยใช้รูปแบบประติมากรรมที่มีลักษณะเรียบง่าย (Simplicity) ตัดทอนรูปทรงให้เหลือเพียงส่วนสำคัญที่ต้องการแสดงออกในเรื่องราวของความรักที่แม่มีต่อลูก แสดงถึงเรื่องราวของความประทับใจในความทรงจำของช่วงชีวิตที่ทำให้ระลึกถึงความสุข ความอบอุ่น อิ่มเอมภายในใจระหว่างแม่กับลูก และผลงานประติมากรรมสร้างสรรค์ชุดความรักแม่และลูกชุดนี้เป็นสื่อกลางที่ทำให้คนรุ่นใหม่ได้ตระหนักถึงความรักที่ยิ่งใหญ่ที่แม่มีให้กับลูกและปรารถนาให้ผลงานประติมากรรมสร้างสรรค์ชุดความรักแม่และลูกชุดนี้เป็นประโยชน์แก่คนรุ่นหลังได้ศึกษาต่อไปและจากการศึกษาข้อมูลเพื่อนำมาประกอบกับกระบวนการของการทำงานสามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ดังนี้

1.1 ศึกษาและถ่ายทอดผลงานประติมากรรมสะท้อนสังคมในเชิงสร้างสรรค์ โดยสอดคล้องกับความรู้สึกประทับใจในความทรงจำที่แสดงถึงความผูกพันระหว่างแม่และลูกโดยสร้างสรรค์เป็นงานประติมากรรมตามแบบอุดมคติของผู้ดำเนินงานวิจัย ผลงานทั้งหมดมี 5 ชิ้น ดังนี้

1.1.1 ชิ้นที่ 1 ผลงานชื่อ "ดวงใจแม่"

1.1.2 ชิ้นที่ 2 ผลงานชื่อ "แม่จ๋า"

1.1.3 ชิ้นที่ 3 ผลงานชื่อ "นั่งเล่น"

1.1.4 ชิ้นที่ 4 ผลงานชื่อ "อ้อน"

1.1.5 ชิ้นที่ 5 ผลงานชื่อ "อบอุ่น"

1.2 เป็นผลงานประติมากรรมที่ถ่ายทอดรูปทรงที่มีลักษณะเรียบง่าย (Simplicity) โดยวิธีการเน้นและตัดทอนรูปทรงให้เหลือเพียงส่วนสำคัญที่ต้องการแสดงออกในเรื่องราวของความรักที่แม่มีต่อลูก

1.3 เป็นผลงานประติมากรรม เนื้อหาแสดงถึงความรักระหว่างแม่และลูกที่เกิดจากความประทับใจ ของผู้ดำเนินงานวิจัย เป็นช่วงชีวิตที่ทำให้ระลึกถึงความสุข ความอบอุ่น อิ่มเอมภายในใจระหว่างแม่กับลูก ด้วยท่าทางการกอด การโอบ ระหว่างแม่และลูก

ภาพร่าง Sketch

ภาพที่ 6 ภาพร่างผลงานทั้ง 5 ชิ้นเพื่อหาความสมบูรณ์ของรูปทรงก่อนเข้าสู่กระบวนการสร้างต้นแบบ

ภาพผลงาน
ผลงานชิ้นที่ 1 "ดวงใจแม่"

ภาพที่ 7 "ดวงใจแม่" เทคนิค : ไฟเบอร์กลาส ขนาด : 18 x 32 x 49 ซม. ผลงานชิ้นที่ 2 "แม่จ๋า"

ภาพที่ 8 "แม่จ๋า" เทคนิค : ไฟเบอร์กลาส ขนาด : 17 x 28 x 47 ซม.

ผลงานชิ้นที่ 3 "นั่งเล่น"

ภาพที่ 9 "นั่งเล่น" เทคนิค : ไฟเบอร์กลาส ขนาด : 17 x 56 x 30 ซม

ผลงานชิ้นที่ 4 "อ่อน"

ภาพที่ 10 "อ่อน" เทคนิค : ไฟเบอร์กลาส ขนาด : 16 x 29 x 39 ซม

ผลงานชิ้นที่ 5 "อบอุ่น"

ภาพที่ 11 "อบอุ่น" เทคนิค : ไฟเบอร์กลาส ขนาด : 15 x 12 x 58 ซม.

เอกสารอ้างอิง

- ชลุด นิมเสมอ. (2531). องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์
วันที่ค้นหาข้อมูล 17 พฤษภาคม 2556
- สมพร รอดบุญ. (2530). ชีวิตและผลงานของอาจารย์เขียน ยิ้มศิริ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
อักษรสัมพันธ์ วันที่ค้นหาข้อมูล 20 พฤษภาคม 2556
- ชวลิต เสริมปรุงสุข. (2546). Art record เรื่องตั้งฐูของประติมากรรม และประติมากรไทย :
ไทยพร้อม สตูดิโอ. วันที่ค้นหาข้อมูล 25 พฤษภาคม 2556
- ธวัชชานนท์ ตาโสง. (2546). หลักการศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : วาดศิลป์. วันที่ค้นหาข้อมูล
27 พฤษภาคม 2556
- www.thapra.lib.su.ac.th/thesis วันที่ค้นหาข้อมูล 9 มิถุนายน 2556
- www.thaiartproject.org/mom.html วันที่ 12 มิถุนายน 2556
- www.thaiartproject.org/capk11.html วันที่ 12 มิถุนายน 2556
- www.thaiartproject.org/capk04.html วันที่ 12 มิถุนายน 2556
- www.piyapornclub.com/topic.php?topic_id=4567 วันที่ 12 มิถุนายน 2556
- www.thaiartproject.org/sao.html วันที่ 12 มิถุนายน 2556
- www.vanessa-poolley-bronze-sculptures.com วันที่ 12 มิถุนายน 2556

